

Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Кафедра мистецьких дисциплін дошкільної та початкової освіти

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МИСТЕЦЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

(VII школа методичного досвіду)

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю

21-22 листопада 2018 року

м. Вінниця
2018

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

ПИТАННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВИТИ В КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ ХХІ СТОЛІТТЯ

Dr. Rena Uppitis ARTS EDUCATION FOR THE DEVELOPMENT OF THE WHOLE CHILD	10
Барановська І. МИСТЕЦТВО – ДЖЕРЕЛО ПОЛІХУДОЖНЬОЇ ОСВИТИ Й ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ	13
Верещагіна-Білявська О. ПРОБЛЕМА МУЗИЧНОГО ЖАНРУ У СУЧАСНОМУ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВІ	19
Герасимова І., Мозгальова Н. ГУМАНІЗАЦІЯ І ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	23
Добровольська Р. ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОГО ПРОСТОРУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ	29
Коломієць А., Коломієць Д., Швець О. ІНТЕГРАЦІЯ МИСТЕЦЬКИХ І ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН У КОНТЕКСТІ СВІТОВИХ ОСВІТНІХ РЕФОРМ	34
Кравцова Н. СУЧАСНИЙ КОНТЕНТ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОЇ ПЕДАГОГІКИ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН І РЕФОРМ	38
Левченко А. ПИТАННЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВИТИ В КОНТЕКСТІ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ ХХІ СТОЛІТТЯ	41
Лінь Янь, Хуан Ге ГОТОВНІСТЬ ДО ХУДОЖНЬО-ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СВІТЛІ СУЧАСНИХ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ	45
Ліпська С. МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ В ОРГАНІЗАЦІЇ МУЗИЧНО-ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ УЧНІВ МИСТЕЦЬКОЇ ШКОЛИ	50
Манько І. ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА У СУЧАСНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ	56
Мудрицька Т. КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ДИТИНИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	60
Пірус Т. ВПЛИВ ТРАДИЦІЙНИХ НАРОДНИХ РЕМЕСЕЛ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ	65
Сідлецька Т. МИСТЕЦЬКА ОСВИТА В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	68

Старовойт Ю. МИСТЕЦТВО ЯК ЧИННИК ВИХОВАННЯ МОЛОДІ	72
Шандь А. ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЕСТРАДНО-ВИКОНАВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ СПІВАКА: ПИТАННЯ СУТНОСТІ, ЗМІСТУ ТА СТРУКТУРИ	75
Яковченко Ю. ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ОРФ-ШУЛЬВЕРК-ПІДХОДУ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА – ЯК ЗАПОРУКА ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ДИТЯЧОЇ ОСОБИСТОСТІ	81

СЕКЦІЯ 2 ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Karlin Mariya, ROMANTIK UND IHRE VERTRETER F.SCHOPIN, R.SCHUMANN UND J.BRAHMS	84
Бондарчук О. ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ УКРАЇНИ В ІСТОРІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ	91
Бурчина В. МУЗИЧНА СПАДЩИНА М.В.ЛИСЕНКА В ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ ШКОЛЯРІВ	97
Василь М. РОЛЬ ХРАСЗНАВСТВА ПОДІЛЛЯ В СИСТЕМІ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ	100
Гриб О. МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ УКРАЇНСЬКИХ КОМПОЗИТОРІВ	104
Дзюба М. ЕСТРАДНО-ДЖАЗОВИЙ НАПРЯМ В БАЯННОМУ МИСТЕЦТВІ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	108
Земляк О. ВИСІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ М.І. ПИРОГОВА НА РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ	111
Жуков В. РЕАЛІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ М.В. ЛИСЕНКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ	114
Коромець Ю. ВИКОРИСТАННЯ ТЕОРЕТИЧНО-ПРАКТИЧНОЇ СПАДЩИНИ ВАСИЛЯ ВЕРХОВИНЦЯ У ВІДРОБЛЕННІ МУЗИЧНОГО ДОСВІДУ ДІТЕЙ	118
Коваленко М. РОЗВИТОК ГІТАРНОГО МИСТЕЦТВА В УКРАЇНІ КІНЦЯ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	123

СЕКЦІЯ 3 МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МИСТЕЦЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Григорук С. РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА	126
---	-----

МИСТЕЦТВО ЯК ЧИННИК ВИХОВАННЯ МОЛОДІ
Старовойт Ю.Л., канд. філол. наук, доцент каф. мовознавства ВНТУ

«Университет развивает все стороны человеческой личности,
в том числе и глупость» А.П. Чехов

Цей епіграф покликаний одразу підкреслити, що самі по собі найблагодійніші засоби виховання, найкращі методи формування особистості не можуть абсолютно гарантувати стовідсотковий «результат на виході». Більше того, серед самих видатних діячів мистецтва, що залишили нам у спадщину найцінніші шедеври, зустрічалися постаті зі своїми «скелетами у шафі», а тим більше – серед професійних найтонших поціновувачів цих шедеврів. Хомо сапієнс – непередбачувана істота і навіть батьки не можуть достеменно знати, кого вони насправді виховують. Як говориться – майбутнє покаже. Якось років сорок тому довелося в одній телепередачі стикнутися з діалогом двох солідних педагогів-музикознавців, коли один безапеляційно заявив, що музика безсумнівно здатна виховувати у людини лише благородні наміри та пориви. На це опонент відповів поправкою, що напевно тут слід чітко окреслити, саме яке коло музики мається на увазі, адже не всі жанри, не всі музичні рівні здатні забезпечити виховання в найкращому розумінні цього поняття. І промовець одразу знайшовся, що мовляв мав на увазі перш за все симфонічну музику, на чому співрозмовці і заспокоїлися. І не знайшлося у студії жодного резонера, який би нагадав досвідченим педагогам, що історія знає немало випадків, коли найкращі зразки симфонізму використовувалися задля впровадження у суспільстві найжорстокіших антигуманних доктрин та ідеологій. Достатньо згадати гітлерівські установки на використання академічного мистецтва для укорінення нацистської ідеології, в результаті чого твори, наприклад, геніального Р.Вагнера після 2-ї світової війни на тривалий час зникли з репертуарів театрів та філармоній, а в деяких країнах залишаються забороненими і досі. А всесвітньо відомим диригентам Герберту фон Караяну та Вільгельму Фуртвенглеру ще довго після війни доводилося ухилятися від натяків та відвертих звинувачень у співпраці з нацистським режимом.

Між іншим, люди зазвичай схильні зачаровуватися безпосередньою щирістю і невинністю дитинства, і тривалий час вважалося, що ця риса природно витікає з самої природи дитини. Лише років сто тому засновник психоаналізу З.Фройд висловив припущення, що така поведінка дітей витікає з правильного формування свідомості та поведінки у тісному контакті з дорослими, які задають норми поведінки та моральні засади своїм прикладом та виховними заходами, без чого розвиток дитини може піти далеко не так беззмарно, як може здатися. І як показав досвід, так воно насправді і є.

Отже, МЕТОЮ ДАНОЇ СТАТТІ буде розгляд ряду видів мистецтва в якості важливого і обов'язкового чинника всебічного виховання молоді, що здатний сприяти плідному і всебічному формуванню особистості, однак не

може бути гарантом винятково позитивних наслідків. Людина, навіть молода, не є заготовкою, з якої за кресленнями та з дотриманням технологій обов'язково виходить очікуване. Адже саме по собі естетичне виховання, якщо розвинути чеховський епіграф, також може розвивати філігранність усіх нахилів людини, у тому числі і не найкращих.

Перш за все слід зазначити, що раніше на протязі століть головну і у більшості випадків навіть одноосібну роль в естетичному вихованні молоді виконувала ... церква. Для переважної більшості населення це було єдине місце, де трудовий люд стикався з солідним потоком естетичної інформації. Церква була водночас картинною галереєю, театром, філармонією, осередком художнього слова і навіть своєрідним інформбюро. Та у ХХ-му столітті з поширенням масового мистецтва та суцільної грамотності монополія на виховання була релігійними закладами втрачена. І перед освітніми закладами окрім прямої задачі поширення писемності все більш актуальним ставало завдання і виховання у всіх аспектах.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ.

З самого початку визначимося, що використання мистецтва в якості виховного чинника розглядатиметься у двох планах – у пасивному, а саме в аспекті розвитку здатності високопродуктивно сприймати і засвоювати твори мистецтва задля того, щоб за неможливістю зробити за висловом А.Ахматової з усіх геніальних письменників виростити з більшості хоча б «геніальних читачів», а також в активному плані – з залученням молоді до практичного оволодіння засобами різних видів мистецтва, і тут у першу чергу слід розглянути так звані види масового мистецтва, оскільки саме вони охоплюють весь загальний молоді.

Отже почнемо з КІНЕМАТОГРАФУ. На перший погляд, це один з наймасовіших видів мистецтва, доступний у наш час кожному. Та на сьогоднішній день з його використанням задля виховання молоді у навчальній аудиторії уже виникають труднощі, якраз пов'язані зі зміною парадигм нашого життя. Ще років тридцять тому за браком телеканалів, масовим відвідуванням кінотеатрів тощо будь яка аудиторія завжди автоматично була наготові спілкуватися на теми щойно переглянутих фільмів, адже всі дивилися одне і те ж. Зараз до кінотеатрів ходять лише ентузіасти, а завдяки багатоканальному телебаченню люди автоматично поділилися на групи за смаками та потребами. Таким чином наявної готовності, як раніше, до обговорення того чи іншого кінотвору годі і чекати. І разом з тим якраз технічний прогрес надає широкі можливості вибірково чином заздалегідь визначатися з якимось твором, доступним у мережах, який пропонується переглянути упереджено задля подальшого обговорення у класі чи аудиторії. Відпадає потреба у дорогих кінолекторіях і групових культпоходах до кінозалів. І щодо активного застосування засобів кінематографу у виховній роботі прогрес надає все більші можливості. Адже зараз у буквальному сенсі кожен може бути САМ СОБІ РЕЖИСЕР. І навіть актором може стати. Все це передбачає необмежений простір для форм і методів роботи, які з невідомих причин поки що не просуваються у виховній

процес. Очевидно, дається взнаки деяка інерція педагогіки, як все ж таки консервативної області людської діяльності, де програми, плани і методичні кабінети керують балом.

Після кіно логічно перейти до синтетичних видів мистецтва і перш за все до ТЕАТРУ. Радянська традиція організовувати заплановані культпоходи школярів на театральні вистави зберігається і досі. Також і досі зберігається вкрай пасивний підхід до подібних заходів. Вже саме по собі відвідування театру вважається актом естетичного виховання, а про обговорення та заохочення школярів надалі самостійно чи на сімейному рівні здійснювати такі відвідини годі й згадувати. Разом з тим давно відомо, що естетичний і загалом виховний вплив театру на людину куди змістовніший за кінематографічний. Театр спонукає глядача ставати як би «співтворцем» подій на сцені, розвиває активну фантазію на відміну від абсолютно пасивного поглинання кіноряду. Так що дійсно саме відвідування театральних постанов вже надзвичайно важливе для виховання і розвитку здібностей особистості. Щодо активного підходу, то тут абсолютно у всіх навчальних закладах є можливості утворювати аматорські колективи і залучати до постановок всіх бажаючих. Причому якраз тут можливості активної роботи урівнюють абсолютно всі заклади. Утворювати театральні гуртки у самих глухих селах навіть легше, ніж у великих містах, де залучити молодь до такої творчості важче через різні відволікаючі конкуруючі чинники. Тоді як організація культпоїздок до професійних колективів за межами сіл та містечок ускладнена з відомих причин.

Щодо інших видів синтетичного мистецтва (цирк, естрада, хореографія та балет тощо) – ситуація аналогічна з розглянутою вище. Все утикається у можливості і бажання.

Про роль МУЗИКИ у вихованні молоді можна вести розмову без упину. Цей дивовижно потужний вид мистецтва має особливий виховний та організаційний потенціал. Саме музика здатна єднати маси в єдине ціле, змушувати серця битися в одному ритмі, а душі налаштовуватися на єдину хвилю. А завдяки досягнутому на сьогоднішній день технічному рівню доступ до так би мовити «законсервованої» музики дає змогу безперешкодно влаштовувати музичні лекторії будь де, навіть під час туристичних привалів на природі. Так що все залежить від кваліфікації педагогів і їх наснаги. А от з активним підходом до музичного виховання залишаються все ті ж труднощі, що і раніше. І навіть поготів. Адже зі зрозумілих причин якісні заняття музикою з залученням дійсно гідних наставників та відповідних музичних інструментів стає все дорожчим задоволенням. І навіть якщо не торкатися питання безпосереднього опанування того чи іншого інструмента (це так чи інакше можливо здійснювати лише на додаткових індивідуальних факультативних заняттях), ввести у програму оволодіння нотною грамотою було б варто. Адже це – окремий код, подібний до математичних чи мовних символів, ознайомлення з яким розширює світогляд і розвиває аналітичне структурне мислення.

МАЛЮВАННЯ, тобто образотворче мистецтво, давно практикується у молодших класах загальноосвітніх шкіл в якості потужного виховного і розвиваючого предмета зі зрозумілих причин. Причому якраз в активній своїй іпостасі. Перелічити всі позитивні наслідки таких занять практично неможливо – тут ми маємо справу з естетичним вихованням, психологічним тренінгом і навіть з м'язовим розвитком найтонших органів нашого руху – рук та пальців. Визнаємо відверто – хто володіє солідними навичками малювання, суттєво відрізняється від абсолютно нездатних до образотворчого мистецтва. І активна сторона такого розвитку у вітчизняних школах стоїть на досить високому рівні. Інша справа, що пасивному підходу до образотворчого мистецтва приділяється недостатня увага. Запровадити поглиблені курси ознайомлення з історією живопису у навчальних закладах було б доречно разом з відвідуванням музеїв, галерей та виставок.

Паралельно з малюванням слід згадати і дещо призабуту нами таку стару дисципліну, як КАЛІГРАФІЯ. Зі скасуванням чорнильниць та відповідних пір'яних ручок на рубежі шістдесятих та сімдесятих років поступово звузилася і робота над постановкою почерку у школярів. А з появою сучасних гаджетів ця тенденція тільки посилюється. А даремно. Ті старі засоби письма додатково виховували акуратність та філігранність рухів. Почерк – це теж естетика і рівень кваліфікації рухів. У японців, китайців, корейців та інших східних народів каліграфія пензлями – один з найважливіших предметів для розвитку особистості. Там навіть влаштовуються змагання та конкурси з каліграфії. Якось відомий актор Р.Биков навіть звернув увагу на особливості національних орнаментів зазначених народів і взагалі їх народної творчості, зробивши несподіваний і разом з тим логічний висновок: нічого дивного, що саме ці нації вийшли на передові позиції у сучасній електроніці, філігранність структури сучасних електронних засобів лежить в основі східного орнаменту, рукам японців легше створювати відповідні прототипи на оволодівати тонкими технологічними процесами. До того ж ці заняття надзвичайно корисні задля розвитку всидливості та терпіння, чого нашому національному характеру якраз і не вистачає.

Так що варто було б знову запровадити на початковому етапі пір'яні ручки та чорнильниці і наполегливо працювати над почерком. А елементи східної каліграфії впроваджувати на заняттях з малювання. Позитивні наслідки не забаряться.

Щось подібне слід було б зазначити і щодо СКУЛЬПТУРИ. Ліпка та інші способи створення об'ємних фігур – чудовий активний спосіб залучення молоді до творчості та самовираження. І поставлено у нас це на належному рівні. Лише хотілося б додати до всього додаткові години на ознайомлення з історією цього виду, як і у випадку з живописом.

Зрозуміло, АРХІТЕКТУРУ активним способом проходити у звичайних закладах неможливо, а от поповнити знання підопічних загальним оглядом історії архітектури просто конче необхідно. На жаль, для пересічного нашого громадянина характерно якраз вкрай погано розумітися в архітектурі, що

породжує не найкращий спосіб формування житлового ландшафту. А в розвитку нації все має значення.

БЕЛЛЕТРИСТИКА – теж мистецтво, причому традиційно найбільш визнане у навчально-виховному процесі. Історію художньої літератури у нас у школах проходять окремо, з персоналіями ознайомлюють, твори пишуть. Поки практикувалися вступні іспити, цю здатність до творчості оцінювали окремо і практично на всіх спеціальностях. З впровадженням зовнішнього тестування відповідні знання теж враховуються. Слід лише додати – у навчальних закладах бажано було б широко впроваджувати факультативи та гуртки задля більш поглибленого ознайомлення молоді з історією світової словесності та теорією літератури. Більше того – за бажанням та інтересом самих наставників слід було б в окремих випадках впроваджувати і заняття риторикою, дещо призабутою, однак надзвичайно корисною практичною дисципліною. І на самих уроках з мови та художньої літератури слід було б більше уваги приділяти навичкам практичної та функціональної стилістики. Досвід роботи у вищій школі показує, що до вузів з середніх навчальних закладів приходять абітурієнти з дещо низьким рівнем стилістичної підготовки, а це теж є показником естетичного виховання.

Ми розглянули лише основні чинники естетичного впливу на молодь, які застосовуються чи могли б застосовуватися у навчальних закладах задля покращення процесу виховання. Прикладні практичні види творчості, фотографія та нові форми роботи, що стали доступними завдяки появі сучасних технічних засобів, можна розглядати у зазначених аспектах відповідно до можливостей та потреб навчальних колективів. Залишаються сподівання, що зазначений дискурс стане у нагоді серед колег і отримає подальший розвиток, доповнення і плідну критику на наступних конференціях. Особливо цікаво було б ознайомитися з практичним досвідом педагогічних працівників, що застосовують особисті нові методики і підходи у професійній діяльності.